

आदिम जमाती विकास कार्यक्रम अंतर्गत मंजूर
“Creating dedicated schools for ३ PVTGs
with special facilities on the basis of EMRS ”
ही योजना राबविण्याकरीता योजनेच्या मार्गदर्शक
सुचनांना मंजूरी देणेबाबत .

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: आदिम-२०२०/प्र.क्र.११७/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
तारीख: ०७/०१/२०२१

संदर्भ-

१. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F.No. ११०२२/१८/२०१२-NGO, दि. २३/१२/२०१४.
२. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F.No. ११०१५/४(१४)/२०१८-Grants, दि. २१/०६/२०१८
३. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F.No. ११०१५/१/२०१९-Grants, दि. २०/०९/२०१९
४. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. F.No. ११०१४/४/२०२०-SCA/PVTG, दि. ०४/०६/२०२०
५. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. आदिम-२०१५/प्र.क्र. १९/का-१९ दि. ३०.०३.२०१५
६. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. केंद्रीय-२०१८/प्र.क्र. ६९/का-१९ दि. १०.०१.२०१९
७. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. केंद्रीय-२०२०/प्र.क्र. ५०/का-१९ दि. १८.०३.२०२०
८. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. केंद्रीय-२०२०/प्र.क्र. ७१/का-१९ दि. १८.११.२०२०

प्रस्तावना-

केंद्र शासनाच्या जनजाती कार्य मंत्रालयाकडून दरवर्षी विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत अनुदान, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५(१) अंतर्गत व आदिम जमाती विकास कार्यक्रम या योजना अंतर्गत राज्य शासनास अनुदान प्रदान होत असते. या योजना अंतर्गत प्राप्त होणा-या अनुदानासाठी प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची सविस्तर छाननी करून निवडक प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे सादर करण्यात येतात. त्यानुषंगाने आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी विशेष शाळा निर्माण करण्याबाबत प्रस्ताव केंद्र शासनास सादर करण्यात आला आहे. सद्यस्थितीमध्ये सुरु असणा-या आश्रम शाळा ज्यामध्ये सर्वाधिक प्रमाणात आदिम जमातीचे विद्यार्थी आहेत अशा आश्रमशाळांमध्ये योजना राबविण्याबाबत केंद्र शासनास प्रस्तावित करण्यात आले.

२. आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यां करिता आदर्श शाळा निर्माण करणे. आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांना अत्याधुनिक सोयीसुविधायुक्त आश्रमशाळांमधून गुणवत्तापुर्वक शिक्षण देऊन विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविणे व त्यायोगे आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांना इतर मुलांसोबत शिक्षणाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे याकरीता आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी एकलव्य निवासी शाळेच्या धर्तीवर शाळा स्थापन करण्याच्या उद्देशाने शासनाने ही योजना राबविण्याबाबत केंद्र शासनाकडे प्रस्तावित केली. जनजाती कार्य मंत्रालयाच्या Project Appraisal Committee (PAC) च्या बैठकीमध्ये “Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities on the basis of EMRS ही योजना राबविण्याकरीता मंजूरी देण्यात आली आहे. याकरिता प्राप्त निधी संदर्भाधिन शासन निर्णयान्वये आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना वितरित करण्यात आला आहे.

३. उक्त नमुद बाबींच्या अनुषंगाने “Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities on the basis of EMRS ही योजना राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजूरी देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय-

एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालय पेण, पांढरकवडा, भामरागड येथील प्रत्येकी २ अशा एकुण ६ आश्रमशाळांमध्ये आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी एकलव्य निवासी शाळेच्या धर्तीवर “Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities on the basis of EMRS “ ही आदिम जमाती विकास कार्यक्रमांतर्गत मंजुर योजना राबविण्यासाठीच्या एकुण रु. १६५५.०० लक्ष किंमतीच्या मार्गदर्शक सूचनांना या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदींच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी करावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०१०७११५८५५९३२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रकाश वि. वाजे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- २) मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. सचिव, आदिवासी विकास, यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
- ४) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- ५) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
- ६) सहसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नागपुर, अमरावती, ठाणे.
- ९) प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प पेण, पांढरकवडा, भामरागड.
- १०) निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

परिशिष्ट-१
आदिम जमातीच्या कल्याणातर्गत मंजूर योजना

१	योजनेचे नांव	<ul style="list-style-type: none"> Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities on the basis of EMRS
२	उपलब्ध निधि	<ul style="list-style-type: none"> सन २०१४-१५ मधील आदिम जमातीची योजना "Construction of Ahshram School on the basis of EMRS at Gadchiroli, Raigad and Yavatmal" करिता मंजूर रक्कम रु. ८००.०० लक्ष सन २०१८-१९ मधील आदिम जमातीची योजना "Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities" करिता मंजूर निधि रु. १०५.०० लक्ष केंद्र शासना कडून अतिरिक्त प्रस्ताव म्हणून सन २०१९-२० मधील मंजूर योजना "Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities" करिता प्राप्त निधि रु. २५०.०० लक्ष केंद्र शासना कडून सन २०२०-२१ मधील मंजूर योजना "Creating dedicated schools for ३ PVTGs with special facilities" करिता मंजूर निधि रु. ५००.०० लक्ष <p>एकूण उपलब्ध निधि- रु. १६५५.०० लक्ष</p>
३	योजनेचे कार्यक्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> प्रकल्प कार्यालय पेण, पांढरकवडा व भामरागड मधील प्रत्येकी २ प्रमाणे ६ शाळा.
४	योजनेतील लाभार्थी/ युनीट संख्या	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित प्रकल्प कार्यालयाद्वारे पुढील निकषाच्या आधारे प्रकल्प कार्यालय, पेण, पांढरकवडा व भामरागड अंतर्गत प्रत्येकी २ शाळा निश्चित करण्यात याव्यात. <ul style="list-style-type: none"> ➤ सद्यस्थिती मध्ये सुरु असणा-या आश्रम शाळा ज्यामध्ये सर्वाधिक प्रमाणात आदिम जमातीचे विद्यार्थी आहेत. ➤ पूर्णतः नवीन शाळा बांधकाम करण्याऐवजी सद्यस्थितीत सुरु असलेली शाळा निवडण्यात यावी. ➤ आश्रम शाळेची जागा व इमारत आदिवासी विकास विभागाच्या मालकीची असावी. योजनेचे कार्यक्षेत्र व लक्षांकामध्ये आवश्यकतेनुसार बदल करण्याचे अधिकार आयुक्त, आ.वि.नाशिक यांच्या अध्यक्षतेखालील सनियंत्रण समितीला असतील.
५	योजनेसाठी समावेशीत असणा-या बाबी.	<ul style="list-style-type: none"> सदरची आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी असलेली आश्रमशाळा आदिवासी विभागाच्या एकलव्य मॉडेल रेसिडेन्शियल स्कूल (EMRS) च्या धर्तीवर असावी, ज्यामध्ये पुढील बाबींचा समावेश असेल. <ul style="list-style-type: none"> ➤ शाळेसाठी आवश्यक किरकोळ बांधकाम करणे- ज्यामध्ये वर्गखोल्या, टॉयलेट, बाथरूम, प्रयोग शाळा, ग्रंथालय खोली, संगणक खोली, मुख्याध्यापक व शिक्षक कक्ष, इतर कक्ष, शिक्षक निवास आवश्यक इतर शैक्षणिक बाबींचा समावेश असेल. ➤ शाळेतील विद्यार्थी यांचेसाठी निवासव्यवस्था व भोजन कक्ष, किचन, अधीक्षक खोली असेल. ज्यामध्ये बांधकाम व सर्व साहित्य - जसे बेड, गाद्या ई.

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ उपलब्ध इमारतीमध्ये शाळेसाठी वर्गखोल्यांची किरकोळ बांधकाम व दुरुस्तीची कामे. ➤ उपलब्ध इमारतीमधील शाळेतील टॉयलेट, बाथरूम साठी किरकोळ बांधकाम व दुरुस्तीची कामे. ➤ शाळेमध्ये खेळाचे मैदान व इतर ॲक्टिविटी-जसे ग्रीन जीम, खेळाचे साहित्य इ. ➤ शाळेच्या वर्ग खोल्यामध्ये आवश्यक सहीत्य जसे- बेंच, फॅन, विद्युत व्यवस्था, ब्लॅक बोर्ड ई. ➤ शाळेसाठी आवश्यक संगणक व आवश्यक साहित्य जसे टेबल, खुर्ची, कपाटे ईत्यादी. ➤ शाळेमध्ये स्पर्धा परीक्षेची पुस्तके व आवश्यक साहित्य रॅक, कपाटे ई., डिजिटल क्लासरूम, डिजिटल अभ्यासिका. ➤ स्पर्धा परीक्षा केंद्र व व्यक्तिमत्व विकास केंद्र, कौशल्य विकास केंद्र. ➤ शाळेमध्ये प्रात्यक्षिके करण्यासाठी आवश्यक साहित्य, खेळासाठी आवश्यक क्रीडा साहित्य खरेदी, विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गुणवत्ता वाढीसाठी खर्च करणे. ➤ एक आदर्श निवासी आश्रम शाळा साठी लागणारे सर्व बाबींचा या मध्ये समावेश असेल. ➤ किमान इ.१ ली ते ४ थी मधील विद्यार्थ्यांना स्थानिक बोली भाषेत भाषांतरित क्रमिक पुस्तके उपलब्ध करून देणे.
६	योजनेसाठी येणाऱ्या खर्चाचे अंदाजपत्रक	<ul style="list-style-type: none"> • एकूण उपलब्ध निधि- रु. रु. १६५५.०० लक्ष. • आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी प्रस्तुत योजनेसाठी बांधकाम तज्ञाची नेमणूक करावी. • संबंधित प्रकल्प अधिकारी हे नियुक्त तज्ञांच्या सल्ल्याने बांधकाम कक्षामार्फत संबंधित आश्रम शाळा आदर्श बनविण्यासाठी “आश्रम शाळा विकास आराखडा” तयार करतील. सदर आराखडा अपर आयुक्त यांनी तपासून तो मूल्यमापन व सनियंत्रण समिती कडे सादर करून त्यास मान्यता घ्यावी. • आश्रमशाळा विकास आराखडा मंजूरी नंतर उपलब्ध निधी मध्ये बांधकामाचे सविस्तर अंदाजपत्रकाना तांत्रिक मान्यता आदिवासी बांधकाम कक्षाद्वारे देण्यात येईल. • बांधकाम व्यतिरिक्त इतर बाबींचे कामे प्रकल्प अधिकारी यांचे स्तरावर करण्यात येईल. या बाबत आवश्यकते प्रमाणे GEM प्रणाली/निविदा पद्धत अशा विहित प्रक्रिया राबविण्यात येईल. • बांधकामासहित सर्व बाबींकरिता प्रशासकीय मान्यता विहित सक्षम प्राधिकारी यांच्याद्वारे देण्यात येईल. • एकलव्य शाळेच्या धर्तीवर शाळेमध्ये आवश्यक बाबींची निश्चिती प्रकल्प अधिकारी यांनी करावी.
७	अंमलबजावणी अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प

८	योजना राबविणारी यंत्रणा	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित प्रकल्प अधिकारी व आदिवासी विकास विभाग बांधकाम कक्ष
९	नियंत्रक अधिकारी	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित अपर आयुक्त, आदिवासी विकास.
१०	योजनेचा उद्देश	<ul style="list-style-type: none"> आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी एकलव्य निवासी शाळेच्या धर्तीवर शाळा स्थापन करणे. आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यां करिता परिपूर्ण व आदर्श शाळा निर्माण करणे. आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांना अत्याधुनिक सर्व सोयी सुविधा निर्माण करणे, विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविणे, शाळेतील भौतिक व पायाभूत सुविधा निर्माण करणे. आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांना इतर मुलांसोबत मुख्य प्रवाहात आणणे.
११	योजना राबविण्याची कार्यपद्धती	<ul style="list-style-type: none"> संबंधित प्रकल्प अधिकारी हे त्यांच्या प्रकल्प कार्यालय अंतर्गत आदिम जमातीचे विद्यार्थी यांचेकरिता प्रत्येकी २ स्वतंत्र शाळा निश्चित करतील. संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांनी नियुक्त तज्ञांचा सल्ला घेवून बांधकाम कक्षामार्फत संबंधित आश्रम शाळा आदर्श बनविण्यासाठी करण्याचा “आश्रम शाळा विकास आराखडा” बनविण्यात यावा. सदर आराखडा अपर आयुक्त यांनी तपासून तो सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती कडे पाठवून त्यास मान्यता घ्यावी. संबंधित प्रकल्प अधिकारी आवश्यकतेप्रमाणे बांधकाम विषयक कामे आदिवासी विभागाचा बांधकाम कक्षाकडून करून घेतील. इतर कामे शासनाच्या विहित प्रक्रियेनुसार करण्यात येईल- ज्यामध्ये जेम प्रणाली/ई-निविदा प्रणाली अशा पद्धती वापरता येतील. योजना मंजूर होताच पुढील एका वर्षामध्ये सदरची शाळा एकलव्य धर्तीवर पूर्ण करण्यात येईल. किमान इ.१ ली ते ४ थी मधील विद्यार्थ्यांना स्थानिक बोली भाषेत भाषांतरित क्रमिक पुस्तके उपलब्ध करून देण्याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सुचना मूल्यमापन व सनियंत्रण समितीमार्फत निर्गमित केल्या जातील. . प्रकल्प अधिकारी यांनी प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर पूर्णत्वाचा दाखला व फलनिष्पत्ती अहवाल अपर आयुक्त मार्फत आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना सादर करावे तसेच योजनेच्या प्रगतीची माहिती CAS पोर्टलवर वेळोवेळी भरावी. प्रकल्पाची छायाचित्रांसह यशोगाथा तयार करणे तसेच योजनेविषयी सर्व माहिती उदा. योजना अंमलबजावणीचे फोटो, यशोगाथा, इत्यादी अनुषंगीक माहिती आदिवासी विकास विभागाच्या वेबसाईट वर प्रसिध्द करण्याची तसेच सदर माहिती वरिष्ठ कार्यालयास सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल. सदर योजने संबंधित सर्व माहिती, फोटो, प्रगति अहवाल केंद्रीय योजनेच्या पोर्टल वर वेळोवेळी उपलोड करण्यात यावी.

१२	संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती	<ul style="list-style-type: none"> सदर योजना राबविण्यास पुढीलप्रमाणे संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती गठित करण्यात येईल <ul style="list-style-type: none"> ➤ आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक - अध्यक्ष ➤ आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे - सदस्य ➤ संबंधित अपर आयुक्त - सदस्य ➤ अधीक्षक अभियंता बांधकाम कक्ष, आदिवासी विकास - सदस्य ➤ संबंधित प्रकल्प अधिकारी - सदस्य ➤ जिल्हा शिक्षण अधिकारी, नाशिक - सदस्य ➤ संबंधित बांधकाम विषयामधील तज्ञ - सदस्य ➤ सहाय्यक आयुक्त(शिक्षण), आयुक्तालय, नाशिक - सदस्य सचिव सदर समिती संबंधित प्रकल्प कार्यालयाच्या शाळा विकास आराखड्यामध्ये सुधारणा सुचवतील व मान्यता देईल. प्रकल्प राबविण्यासाठी येणा-या अडचणी सोडविण्यासाठी उपरोक्त समिती निर्णय घेईल. सदर योजना राबविण्यासाठी किरकोळ बदल करण्याचे अधिकार उपरोक्त समितीस राहिल. सदर योजनेचे संनियंत्रण व मूल्यमापन उपरोक्त समिती द्वारे करण्यात येईल. सदर समितीची बैठक दर २ महिन्यांनी घेण्यात येईल व त्यामध्ये शाळांच्या बांधकाम प्रगतीचा आढावा घेण्यात येईल. योजनेचा दरमहा आढावा घेवून संनियंत्रण ठेवण्यासाठी अपर आयुक्त, आ.वि. यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती तयार करण्यात येईल.
१३	निधीचे वितरण	<ul style="list-style-type: none"> आयुक्त कार्यालय यांचे कडून अपर आयुक्त यांना निधीचे वितरण करण्यात येईल. संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांच्या “शाळा विकास आराखडा” ला मान्यता संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती देईल. सदर मंजूर आराखड्याप्रमाणे अपर आयुक्त यांचेमार्फत संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांना आवश्यकतेनुसार निधीचे वितरण करण्यात येईल. प्रकल्प अधिकारी हे कामानुसार निधी अदा करतील व झालेली कामे, खर्चाचा अहवाल वेळोवेळी अपर आयुक्त यांना सादर करतील.
१४	योजनेच्या अटी व शर्ती	<ul style="list-style-type: none"> शाळेमध्ये किमान ८० % विद्यार्थी आदिम जमातीचे असावेत, संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांचे मार्फत इतर आश्रम शाळेमधील आदिम जमातीचे विद्यार्थी यांना या शाळेमध्ये समावेशित करण्यात येईल. आश्रम शाळेतील बांधकाम विषयक कामे आदिवासी विकास विभागाच्या बांधकाम कक्षाकडून विहित प्रक्रियेद्वारे करण्यात येईल. GeM प्रणालीच्या माध्यमातून संगणक, incinerator, RO water, कपाटे, खुर्च्या, बेड असे साहित्य खरेदी करता येईल. जिल्हा ग्रंथालय अधिकारी यांचे मार्फत आवश्यक पुस्तकांची खरेदी करता येईल. जिल्हा क्रीडा अधिकारी यांचे मार्फत आवश्यक क्रीडा साहित्य खरेदी करता येईल.

		<ul style="list-style-type: none">आदिम जमितीच्या विद्यार्थ्यांच्या शाळेकरिता प्रकल्प कार्यालय स्तरावर “नोडल अधिकारी” नेमून त्यांच्या विशेष देखरेखी खाली सर्व कामे वेळेत पार पाडण्यात यावी.
१५	योजनेचे साध्य	<ul style="list-style-type: none">आदिम जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी एकलव्य निवासी शाळेच्या धर्तीवर अत्याधुनिक सोयीसुविधायुक्त स्वतंत्र शाळांमधून विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्वक शिक्षण देण्यात येईल.